

Auli Kütt

Kaplinski ja sõnad

Arvestustöö semiootika praktikumis
2001-2003

*Luule ei ole sõnad, vaid nägemine, väike eemalpilg vanadele ja tuttavatele asjadele;
samm eemale argisest-harjunust, milles udunevad kontuurid ja ununevad asjad.
Nii et jääb suutäis tühje sõnu, mis saavad täis sõnadeks ainult selles nägemises,
mis seob nimesid taas asjadega ja inimese nende mõlemaga.
(lk. 556-557)¹*

Ferdinand de Saussure'i järgi on tähistaja ja tähistatava vaheline seos suvaline. **Jaan Kaplinski** arvates kaotavad sõnad argielu harjumuste varjus oma tõelise tähenduse, sõnade ja asjade vaheline seos nõrgeneb, sõnad lahutatakse tähendustest – asjadest. *Sõnad ainult sõnad / tühjad astjad tühjas ruumis* (lk. 272), ytleb ta ning arvab, et on luuletaja asi see seos taastada, teha tühjad sõnad täis sõnadeks. Luule meenutab midagi, mille oleme unustanud, taastab lugejale maailma tõeluse, arvab Kaplinski. Luule lähtub kogemusest, suhtest meie ja keskkonna vahel, kuid see pole tavaline argikogemus, seda ei saa argikeeles väljendada, on vaja luulekeelt. Luulekeel on argikeele metakeel, väidab Kaplinski, seetõttu ei saa luulekeelt kirjeldada argikeeles. Kogemus, mis teeb luulest luule, lähtub omakorda mitte luulest enesest, ka mitte luuletajast, vaid väljastpoolt, tõelusest. Luule täidab oma eesmärgi ainult koos tõelusega, sisaldades meenutusi või *osutamist millelegi, mida lugeja peaks tundma*². Saussure räägib keelest üldiselt; Kaplinski luuletab. Seletamise asemel laseb ta igayhel isiklikult kogeda seoseid märkide (sõnade) ja tähenduste (asjade) vahel.

Alguse-Kaplinski on ahastav, üksildane: *Sa sündisid meeleheitest / ja hinge said südamevalust* (31), samuti raskemeelne. Kaplinski luulet läbivaks teemaks on kurbus. Siiski ei jäta ta lootusetuse muljet, sest hiljem hakkab ta lendama, muutub õhuliseks: *Kui üldse olla / las ma olen siis / väike / üürike / läbipaiste / peaaegu kehata / ja vaimuta / eimiski* (468); kurbuse kõrvale asub kurbusest yleollapyymine: *kauguses / näen üht naist lahtiste juustega / ta nutab ta seljas on must rüü / aga mäe tagant naeratab päike ja läbi pisarate / paistab vikerkaar* (48).

Kaplinski luule on unenäoline: *ainult meie seisame keset valgust / ja kõik on peatunud isegi aeg* (38), unenägu del enestelgi on tema luules oma koht – *KÕIK ON KOKKU UNENÄGU* (64), teatab ta, samas välistamata võimalust, et *keha viibib siin maailmas nagu unes* (854).

Hasso Krull jagab järelsõnas Kaplinski luule nelja tüüpi, ytleb, et need on *metafoorsuse poolest selgelt astmestuvad* (939). Tõsi, Kaplinski loob sõnade abil pilte, mis on yhelt poolt justkui elust enesest maha kirjutatud; teisalt vihjab ta millestki rääkides hoopis muudele asjadele. *Vahetan / tüki elatud elu luuleks ja edasi / rubladeks ja kopikateks – elan sellest samast / elust, sünnin iseenda saba ja sääremarju*, väidab ta ning räägib luulelisest kotkast, kes viib teda unes ylemise ilma äärele, kust ta kord alla tõugati (694). Kaplinski hingab luulet. Vastab kysimusele *mis on luules peamine, et hingamine, mis iga hetk / päästab sind su meelevärinast ja annab sulle tagasi / keha, olemise ja oleviku* (676). Kaplinski hõljub luules. Just nagu millimallikas.

Issanda loomaaed on suur. Ega Kaplinskigi oluliselt alla jää. Ikka ja jälle kohtab raamatu lehekylgedel jumalaloomakesi: sipelgad tegutsevad häirimatus rahu häiriva sagedusega, samuti mesilased ja liblikad. Kui Kaplinski luule kuidagi heliindile saaks pyyda, oleks taustaks arvatavasti pidev sumin ja sahmerdamine.

*Vallikraavi tänavas tassis üksik sipelgas
pebrekest üle kõnnitee kuuma asfaldi.
Ma käisin läbi Kunstimuseumi,
vaatasin higi pühkides
Mari Kaarma pilte varetest veebruaris*

1 Kõik tsitaadid, mille puhul pole märgitud teisiti, pärinevad J. Kaplinski koondkogust "Kirjutatud. Valitud luuletused", Varrak 2000

2 "Mis on luule?" esseekogumikust "Võimaluste võimalikkus", lk. 18, Vagabund 1997

ja tõttasin edasi – seljakotis pakk makarone,
 kilo riisi, kilo türgi ube ja purk halli värvi;
 oli vaja veel tellida ajakirjaad
 tulevaks aastaks, korjata kasvuhoonest tomatid,
 osta – kui on – liha ja vorsti
 ja jõuda bussile ja tagasi koju.
 Ma nägin veel mitut tuttavat, kuulsin mitut uudist,
 aga nüüd on mul sellest linnaskäigust
 meeles ikka ainult see üksik sipelgas
 tühjal tolmusel kuumal asfaldil.
 (657)

Selles luuletuses on vähemalt kolm selgelt kaplinskilikku joont. Esiteks, **Kaplinski jõuab sageli, peaaegu alati ringiga tagasi sinna, kust alustas**. Teiseks on tema **argielu lahutamatu seotud luule(likkuse)ga**. Kolmandaks ei saa ta jätta mainimata **loodust**. Kaplinski sõnaseadmistes saavad asjad jälle kokku, täiendavad yksteist ja pilti, mille loovad. Yhele lehekyljele mahuvad kenasti ära sipelgas, varesed, Kunstimuuseum, makaronid, riis, oad, värv, ajakirjad, tomatid, buss, tuttavad ja tolm. Neid kõiki yhendab keskpäevaleitsak, mida otseselt kordagi ei mainita. Võiks arvata, et kui Kaplinski piltkirjas päevikut peaks, oleks selle kuupäeva kohale maalitud pebrekest tassiv sipelgas. Ikoon? Symbol? Indeks? Kui sipelgas on märk, tähistaja, siis tähistatav on too suvepäev. Isekysimus on muidugi, kas edaspidi seostub iga üksik sipelgas sellise päevaga. Võibolla, võibolla mitte – see pole siinkohal oluline.

Ka mesilased on vallutanud mitmeid lehekylgi, samuti liblikad ja ämblikud, kes koos tuule, tolmu ja lindudega moodustavad **õhu stiihia** Kaplinski luules. **LAUL LIUGLEB KÕRGEL ÜLEVAL mu kohal ma ei näe teda aga tema mind küll** (169), ytleb ta (metafoor! – laul viitab linnule). Õhu, õhulisusega seostub ka rahutus, otsimine, ekslemine, ilmastilma kuhugi teelolek:

ainult tuul ei leidnud oma kodu
 ja eksles ringi puuladvus
 (51)

Meil pole isamaad ja kodu on võõras sootuks
 ainult teed avatud teed ja lootus lõkendav lootus
 rahugi pole meil õnn tuleb endast heita
 otsime linnu kauneid linnu mida ei leita

 üksindus saadab meid ja maailm hülgas meid sootuks
 on ainult avatud tee ja meeletu lõkendav lootus
 (49)

need kes väsivad teel paradiisi
 puhkavad siin ja viivad kaasa
 killu sellest valgusest

 mu viimane mõte on tume liblikas
 kes laskub väsinult su laule
 (37)

Selles ekslemises tajub Kaplinski oma üksindust:

Ma palun jõe eest
 kes on vangis kallaste vahel
 ja päeva eest
 kes on vangis kahe öö vahel
 ja lume eest
 kes langeb taevast porisele maale

aga kes palub minu eest
 kui ma jään üksi nende keskele

kes mu armastust kunagi ei mõista
(45)

Kaplinski armastab maailma, tema *luuletused ei ole tihti luuletused, nad on osa suurest armastuseavaldusest maailmale, pikk poeetiline nimekiri inimestest ja asjadest, kes-mis mulle meeldivad*. Aastatega on kadunud nooruse ahastus ja igatsus, Kaplinski näeb *aina enam muud, seda, mis lihtsalt on*. See olev on talle alati naljakalt imelik tundunud, see tunne pole kuskile kadunud (813). Paratamatult ta teab, et mõnikord teda ei mõisteta. Seega otsib Kaplinski lohutust naiivsuses, peitub loodusrahvalikku lapsemeelsusse: *Ma olen laguneva veski vaim / kes oma sünnisõnu veel ei adu / siit sinna vaikusesse otsiv radu / veel mõtteks küpsemata lapseaim* (100) ja kysib, *kas oskame naeratada / käies ja kestes ses hallis / põskedel pisararada / milleks me saame veel kallis* (135), kas on veel võimalik midagi muuta – ent neiski sõnades aimub kindlat saatust, lõppu. Kaplinski ei pelga seda väljendada, arutleda, mis 'see' on. 'See' – **surm** – ilmub algul juhukylalisena, Kaplinski ei nimeta teda otse, vaid vihjete, metafooride, seoste abil:

nägin laintesse vajunud linna
udust tõusmas mu ette
siis kaugelt kui kutse kõlas
ma läksin ja võtsin mõlad
ning lükkasin lootsiku vette
(33)

Mitmete rahvaste folklooris asub surnuteriik teisel pool vett. Kaplinski ei räägi teisele poole minekust, kuid veest kerkiv linn on ilmselgelt koht, kust tagasi ei pöördata.

Edaspidi muutub Kaplinski julgemaks, kysib otse, *kas surm on alguse lõpp või sünd on lõpu algus* (47), kasutab surma ennast metafoorina – *ma surin iga kord kui sa läksid ära / ja sündisin uuesti kui sind nägin* (53) ning seletab lõpuks ära, miks surma pole tarvis peljata: *Surm ei tule väljast. Surm on sees. / Sündinud-kasvanud koos meiega. /---/ Ärme siis kardame. Meie surm / ei ela meist kauem* (701). Kuid Kaplinski on selle tõdemuseni jõudnud läbi ootuste ja otsingute, valu ja vaikuse. *Ma ootan väsind kandmast oma nime, ytleb ta ja jätkab: üksteise pilgul näeme läbi särast / ning tõsiseks jäid silmad kõigi pärast / kes toonelale veel on mündi võlgu* (99). Ta mõistab, et surm on rahu ja õnn, kui räägib kuningast, kel polnud maad ega krooni ja kes lõpuks suri ning maha maeti: *nii kuninga kroonisid viimaks / oma juurtega elupuud / ja suure leidmise õnnes / maaks sulasid tema luud* (121). Kaplinskiteab, et kõik kaob ja muutub; kui mitte tema ise, siis asjad:

Ma läksin
kaevule ja hõikasin
kaevu, aga kaja oli läinud ja
kaev ei vastanud mulle. Ma läksin
metsa, aga mets oli ära ja keegi ei teadnud,
kus. Ma läksin rukkipollu juurde, aga põld oli
valmis saanud ja teda ei olnud enam
(262).

Lakkamatu, läbematu tõeotsimine on ehk ainus põhjus, miks mitte tahta ära minna (215). Kuid Kaplinski usub, et tegelikult on minevik, olevik ja tulevik üks ja sama: *Mina elan oma elu. Elu elab mind. / Elu ja elamine on üks. / Ka siis, kui "mind" ei ole. / Ei ole veel. Parajasti. Enam* (740), tajub enda kohta maailmas, kulgemist, täienemist. Kaplinski välistab maailma hierarhilisuse, yhes sellega ka võimaluse, et inimene on *teistest elusolenditest ülem*³, välistab kõheldes Jumalagi, kui ytleb: *Ma Jumalat vist ei usu / ei usu vabadust / ma usun tuba ja akent / ja põrandat ja ust* (535). Mõned lehekylljed hiljem jõuab ta veendumusele, et *kõik mis minul on öelda / on ainult see / pole tõde ja elu / on ainult tee*, mille kohta Kaplinski ei tea, kust ta algab, arvatavasti algusest, pakub ta ning mainib ära ka valguse ja valu, *mida ei näe / sest see on sees* (538). Valu paistab paljudest luuletustest. Ilma valuta ei saa. Kaplinskile on valu vahendiks, kuna eesmärgiks on vaikus. Kaplinski enese metafooride abil võiks öelda, et ta tahab saada tolmuks vaikus. Ta *kasvatab tasakesi juured alla* (719) ja saab rahuga yheks.

Ilmselt on tänapäeva yhiskonna vigu, et inimesed arvavad end peaaegu surematuks.

Meditšiini ja tehnika abiga võib elada kyllalt kõrge vanuseni; järgneva viiekymne aasta jooksul tõuseb inimese keskmise eluiga arvatavasti veelgi; kuid vähe mõeldakse, mida kogu selle ajaga peale hakata. Sageli juhtub, et elutydimus tekib veel enne kuldmesse keskikka jõudmist; samas ei taheta ju ka elust lahkuda. Tegelikult ei tea keegi, millal surm meid tabab. See võib juhtuda kymne, viiekymne aasta pärast, kuid ka täna või homme.

Kaplinski on vähemalt sõnades saavutanud seisundi, mida võiks nimetada *vaibumiseks*⁴, ta on endaga rahu teinud. Kaplinski luuletuste põhjal võiks arvata, et ta pole kunagi surma kartnudki, kuigi ta tunnistab, et *teispoosus on peegel, / milles mulle vaatab otsa / mu oma hirm oma suurte silmadega (656)*, ent ta yletab hirmu, nähes selle taga õunapuud ja päevalille. Valu yletamise kohta ytleb ta niipalju, et see tuleb endal kanda.

Valu paistab käivat käsikäes vabadusega. Mis on yldse vabadus? Kas Kaplinski vabadus on tunnetatud paratamatus? Ta võtab endale vabaduse öelda, et *kõigel on kõigega seos (139)*. Inimesel on asjade yle võim, aga ainult teatud (või teadmata) piirini. Kaplinski otsib **piire**, nagu Krullgi on avastanud – mitte selleks, et neid kehtestada, vaid selleks, et neid **nihutada** (939), liigutada, ellu äratada.

Kaplinski on leidnud omapärase tasakaalu sõnade ja asjade piiridega mängides; tema loomingut lahates on väga raske konkretiseerida, sest ta räägib pea kogu aeg kõigest korruga. Võib esile tuua teatud kujundeid, sümboleid, kuid samas ei saa nende esinemisele või mitteesinemisele piire kehtestada. Ei saa väita, et ta oleks liikunud surmast kurbuse ja sealt edasi vaikuse juurde; järeldused, milleni ta on jõudnud hilisematel loomeaastatel, olid olemas juba algusest peale. Kaplinski sõnastab pidevalt samu tõdemusi, iga kord lihtsalt uues taustsüsteemis, luues mulje, nagu oleks hyljanud vaikuse ja sõbrunenud rahuga, kuid ei, ta pöördub jälle tagasi vanade teemade juurde. Järele mõeldes tundub kyll, nagu oleks ta liblikad aastakymnete jooksul mesilaste ja lindude vastu vahetanud, kuid ega selleski või kindel olla. Tal on kyllaga aega nende juurde tagasi pöörduda – kasvõi tõestamaks, et ei saa rääkida Kaplinskist, rääkimata samaaegselt ka kõigest muust.

Kaplinski on suurepärase näide paradoksaalsest kaosest – deterministlikus süsteemis (Kaplinski semiosfäär) esinevast stohhastilisest käitumisest (ei või ial teada, millest ta järgmisena kirjutab). Kaplinski luule eeskujul võtan ma endale vabaduse väita, et yhel kujundil peatumine ei oma mõtet, kui ei tehta kõrvalpõikeid, et selgitada seoseid, mis muidu võiksid jääda tundmatuks või arusaamatuks. Mis see märk muud on kui pundar seoseid, mis tuleb lahti harutada ning mille(de) ähmastumisel, kadumisel hajub ka märk ise. Kui pole seost, pole ka tähistajat; tähistatav jääb, kuid ta pole enam tähistatav, vaid midagi muud. Tähistajagi võib tegelikult säilida, kuid mitte enam iseendana. Igayhel on muidugi oma valikud – sellega paistab ka Kaplinski nõustuvat – sealhulgas vabadus valida tyhjad sõnad täis sõnade asemel või hoopis midagi muud, näiteks vaikus.

Kaplinski loomaaeda naastes ei saa mainimata jätta kalasid ja millimallikaid, kes esindavad **vee elementi**. Lk. 77 tunnistavad mustasilmalised hylgepojad *elu haruldast imelikku õrna*, samas on *kalaparved ületamas merealuseid jääaluseid mäestikke*. Ka esivanemad on tihedalt veega seotud: *esivanemad tulid merest soolane vesi soontes / esivanemad elasid ookeanis ja paljunesid pooldumise teel (160)*. Vesi ise tuleb veest välja, loomulikult selleks, et sinna tagasi jõuda: *Kas kastepiisk teab / kus kõrrel ta kiikus / vastsündinud päikese valgel? / Küsige kastepiisalt, kui ta on merre jõudnud, / mida ta teab. / Küsige (90)*. Ja nagu ikka, ei pääse veeski muudest elementidest, nagu näiteks õhust (ja lendamisest): *Luuletajad luuletagu mina olen kala kes tõuseb lendu ja ütleb oma sõnad / veed kuivavad ja õhku on ikka raskem hingata (162)*. Kaplinski luules kipuvad kalad tihtipeale lendama. Ei tea, miks? Kas see on syrrealismi element? Kaplinski enda arvates pole syrrealistlik luule semantiliselt normaalne⁵. Kui lendav kala pole metafoor, siis on ta semantiliselt mõttetu, juhul kui me ei arvesta yhte teatud liiki kuuluvat kala, kes arvatavasti suudab lennata; kuid rääkivale kalale on juba raskem mõtestatud tähendust leida.

Kaplinski loomaaeda kuuluvad veel põhjapõdrad, forellid ja koovitajad (164), pärmiseened (165), ämblikud, rohutirtsud ja kassid, jõekarbid, puruvanad ja lepamaimud; *kuldkalake ujub üle roheliste kaljude (252)*, *sisalik / sukeldub liiva (255)*, *toas lendab üks koiliblikas idast läände (762)*, siin-seal on koha leidnud ka tibupojad, puukoristajad ja metshaldjad.

4 *vaibumine*, sanskriti *nirvaana* – budismis inimese kõrgeim eesmärk, vabanemine ymbersynniahelast
5 "Kirjanduse tähendusest" esseekogust "Võimaluste võimalikkus", lk. 34

Maa elementi Kaplinski luules esindab maa ise – muld, liiv ja õhus hõljumise lõpetanud tolm. Samuti kuuluvad siia eelpoolmainitud sipelgad. Muld on lahutamatu seotud surma, synni ja kasvamisega – mis algab mullast, peab sinna ka lõppema. Liiv esineb peamiselt kallastel, kuid ka üksipäini, ilma veeta: *ainult üksindus jäi mulle / kui su sõnad kustusid liiva* (53). *Kaplinski* herbaarium – mõtlen siinkohal kõike, mis maast kasvab – on suur nagu loomaaedki. Sõstrad – punased, mustad, valged – , suhkruroog, hanijalg, leedrid, kõrkjad, seened, kask, kuused, porgandid, kartulid, spinat, salat, redised, nõgesed, takjad, aruhein, nurmikas, valge ristik, võilill... Kaplinskile meeldib asju nimepidi hyüda. Lisaks eestikeelsele taimenimele lisab ta sageli ka ladinakeelse.

Tuli esineb harva üksinda; tõenäolisemalt võib teda leida seoses teiste elementidega – maa (ja puu) või õhk. Kui maa on püsiv ja põline, siis tule näol on jällegi tegemist piiride otsimise ja proovimisega: *põlenud liblikad tõusevad surnuist / kõrgele kõrgele /---/ tuli on ainult piirimaa / asjade ja nende huku vahel / tuli ei ole tuli / vaid vahimees tulise mõõgaga / selle vahel mis on ja selle / vahel mis nüüd on pääsmata kadunud* (62). Selge see, et tuli ei anna tagasi seda, mille on juba tuhaks põletanud. Suures yhekssaamisetuhinas liidab Kaplinski mitu elementi, nagu tal kombeks, öeldes:

*AGA MINA TAHAN ÕHK OLLA
tuul olla ja tõsta lendkalu
lainetelt ja panna lainetele tagasi*

*mina tahan vesi olla
järv olla kanda tuttpüti
pesa ja virvendada vesirooside varjus*

*mina tahan mets olla
olla kõikide kodu oodata
kasvada ja kohiseda aga ükskord
võtta maanteede ja linnade
käest oma maa viimase siiluni tagasi
(74)*

Omapärane on Kaplinski suhe inimese ja maailmaga. *Maailm on üksainus sündmus*, arvab ta. *Sündmustel ei ole algust ega lõppu* (823). Kaplinski räägib ilmajäämisest, olemata võimalustest, mängimata muusikast ja arendamata mõtetest. Inimesed esinevad tema tekstides pärisnimepidi (Han Yu, Wittgenstein, Zhuangzi)⁶ – ka mitmed mytilised kangelased ja jumalad (Odysseus, Kalevipoeg, Mithra, Zeus, Aphrodite) – või mingi imestamapaneva kummaliselt käituva loomaliigina. *Inimesed*. Täiesti iseseisvalt, **inimestest** eraldi tõmbavad tähelepanu lapsed – Varssavi lapsed, Tulemaa lapsed, Tartu lapsed, üksikud lapsed ilma kohamääratluseta ja loomulikult Kaplinski enda lapsed, keda leidub nii nimedega kui ilma ysna mitmetel lehekylgedel – mõnikord koos ema Tiiaga, teinekord omapead.

*Sõnad on haavad
vaikuse sõrmedes
mõtetest saavad okkad
okastest saab mõte
mis purustab müürid*

*üksik oja on kadunud liiva
kõrbe suures tühjuses
kui mõtted said sõnadeks
kuhu jäi siis vaikus
(41)*

Kaplinski suhe **sõnaga** on mitmepalgeline. Yhest kyljest pyyab ta sõnadele nende kaotatud tähendusi tagasi anda. Teisalt aga segavad sõnad vaikust, mis talle nii oluline on. Ta kardab, et sõnad saavad maailmas liiga suure võimu, jätavad looduse varju. Kaplinski tahaks õuemuru ja kimalasega ristikunuti teispoolsusse kaasa võtta, kuid... *Kardan, et kui olen Seal, ei ole mul ikka muud kui hulk sõnu, lauseid ja mõtteid, aga ei ühtki rohuliblekest, ei lapikestki õuemaad*

6 valik on suvaline ja meelevaldne

mulluste tammelehtedega, ei ühtki ristikunutti, kimalase lendu ega ritsika sirinat kuulutamas südasuve algust (822). Sõnal on vägi. Seda pyyab Kaplinski ära kasutada – nimelt loitsu, manamise kujul:

*Ma manan kõik eksiteed
oma taldade alt lahti.
Ma manan surma jääma ja surema sinna, kuhu ta läks
nende laulude leidmise eest.
Ma manan kõik asjad ja olendid
nende nimedest ja saatustest lahti.
(88)*

Niisiis õhk, surm, piirid, vesi, maa, tuli, sõnad. Mis see kõik kokku on? Kaplinskiikkus? Terviklikkus?

Näib, et Kaplinski pyyab luua pilti terviklikkust maailmast. Võibolla ta ei pyya, võibolla tuleb see tal lihtsalt hästi välja. Võibolla ta lihtsalt kulgeb läbi oma maailma ja kirjutab, mida näeb, samas näeb, mida kirjutab. Kaplinski maailm on terviklikk, seostatud maailm.

Väga võimalik, et lihtsalt tähistatava ja tähistaja vaheline seos ongi suvaline; tänapäeva maailmas kipub seegi suvaline seos hajuma. Postmodernistide jt keelemängud on võimaldanud sõnade ja asjade vaheliste seoste täielikku kadumist, nõnda et miski ei viita enam millelegi.

Ka Kaplinski mängib sõnadega, kuid ta teeb seda omal moel. Mitte et ta sõnuks ja sõnuks, kuni kaob tähendus ja jääb vaid mõttetuna näiv foneemide või silpide jada. Ei. Ta sõnub seni, kuni sõnad leiavad jälle yles asjad ning omandavad lugeja meeles mingi mõtte. Lisaks annavad aimu rikkalikust linde, lilli ja liblikaid täis maailmast. Mõnes mõttes ajendab Kaplinski luule minema metsa ja uurima neid olevusi, kellest ta kirjutab; minema õue, loodusesse (sõna, mis omab sygavamat tähendust pigem linna- kui maainimese mõtteilmas. Kas pole kummaline? Aga maaelanikul on loodus käe-jala juures, see pole enam loodus, vaid midagi oma. See on kodu). Mõnes mõttes ajendab ta heitma pilku enesesse, syyvima; mõtlema igavikulistele asjadele; mõtlema igapäevastele asjadele; mõtlema, mõtlema ...

Loomulikult (taas)synnivad mõtlemise tulemusena nii mõnedki seosed – kas siis sõnade ja asjade või millegi muu vahel. Kui Kaplinski manab asjad nimedest lahti, siis tema lugeja jõuab ehk kunagi nende kokkumanamiseni. Teatava hulga mõttekäikude tulemusena ei ole sõnade seosed asjadega aga enam nii suvalised, kui olid enne. Lõpuks saavad nii Saussure kui Kaplinski oma õiguse. Tähistaja ja tähistatava seos jääb algselt suvaliseks; kuid seos on olemas ning Kaplinski luule lammutab selle, *nii et jääb suutäis tühje sõnu, mis saavad täis sõnadeks ainult selles nägemises, mis seob nimed taas asjadega ja inimese nende mõlemaga.*